

ՄԱՏՆԵԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ՆԻԿՈՒԱ ՅՈՐԳԱՅԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐԻ*

Ռումինացի մեծանուն գիտնական Նիկոլա Յորգան իր գիտական հսկայածավալ ժառանգության շարքում թողել է նաև հայագիտական բազմաթիվ արժեքավոր երկեր, որոնք հիմնականում վերաբերում են Հայաստանի և հայ ժողովրդի պատմության ու մշակույթի հարցերին։ Ուշագրավ են հատկապես նրա այն աշխատությունները, որոնք նվիրված են Հայաստանի միջնադարյան պատմությանը, Կիլիկյան Հայաստանի և հաշակիրների հարաբերություններին, Հայկական հարցին և այլն։ Ուսումնասիրելով հայ մշակույթի պատմությունը, Յորգան անդրադարձել է հայ միջնադարյան և նոր գրականության, հայ թարգմանական գրականության հարցերին, մասնավորապես Աստվածաշնչի թարգմանությանը, հայ մանրանկարչության, երաժշտության, գորգագործության, ինչպես նաև հայկական արվեստի տարբեր բնագավառներին։ Յորգայի աշխատությունների շարքում հատկապես կարևոր տեղ են գրավում հայ գաղթավայրերի և մասնավորապես ռումինահայ գաղթավայրի պատմությանը նվիրված գործերը։ Յորգան կանգ է առել նաև ինչպես սփյուռքում, այնպես էլ Ռումինիայում ապրած հայագրի աչքառու դեմքերի կյանքի ու գործունեության ուսումնասիրության վրա և գրախոսել մի շարք հայ հեղինակների գործեր։

Նիկոլա Յորգայի հայագիտական աշխատությունների մատենագիտության հարցով առաջինը զբաղվել է պրոֆ. Հ. Ժ. Սիրունին իր «Նիքսոլա Եօռկա» գրքուկում (Վիեննա, 1931, էջ 15—18), ինչպես նաև իր կազմած, «Արադ» տարեգրքում (Նիքսոլա Եօռկա, հայ հետքերու պրպտողը, «Արադ» տարեգիրք, Ա տարի, Բուխարեստ, 1933, էջ 106—119), որը լույս է տեսել նաև ռումիներեն (H. Dj. Siruni, N. Iorga si studiile armenesti, „Ani“, revistă de cultură armeană, București, 1936, vol. IV, p. 82—88)։

Յորգայի հայագիտական մատենագիտության ցանկը ռումիներեն հրատարակելու փորձ է կատարել մեծանուն գիտնականի անձնական քարտուղար և կենսագիր՝ Բարբու Թեոդորեսկուն (Barbu Theodorescu, Nicolae Iorga si armenii, „Ani“, anuar de cultură armeană, București, 1941, p. XVII—XVIII)։ Յորգայի հայագիտական երկերի թիվը հասցնելով 24-ի, Վերջին տարիներին պրոֆ. Հ. Ժ. Սիրունին իր հրատարակած «Նիկոլա Յորգա» ծավալուն ուսումնասիրության մեջ նրա հայագիտական գործերի թիվը հասցրեց 34-ի (տե՛ս Հ. Ժ. Սիրունի, «Հայ եկեղեցին ռումեն հողի վրա», էջմիածին, 1966, էջ 196—205)։

Սույն մատենագիտությունը կազմելիս, բացի վերոհիշյալ գործերից, օգտվել ենք նաև Երևանի գրադարաններում եղած հայկական և ռումինական մամուլից, ինչպես նաև Բուխարեստում և Մոսկվայի Լենինի անվան գրադարանում պահ-

* Նիկոլա Յորգայի կյանքի և հայագիտական գործունեության քննությունը տե՛ս Ս. է. Քուլանջյան, Նիկոլա Յորգան և նրա հայագիտական աշխատությունները (ՀՍՍՀ ԳԱ շրջադարձ, 1972, № 8, էջ 42—51)։

պանվող նյութերից: Հատկապես մատենագիտության հավելվածի համար օդ-տրվել ենք Բարբու Թեոդորեսկուի կազմած «Ն. Յորգայի 1890—1934 թթ. պատմական և գրական երկերի մատենագիտությունից» (Barbu Theodorescu, Bibliografia istorică și literară a lui N. Iorga 1890—1934, București, 1935).

Հնդգրկել ենք Նիկոլա Յորգայի՝ հայերի կամ հայագիտական հարցերի մասին գրած բոլոր մենագրությունները, հոդվածները, ելույթները, նամակները, գրախոսությունները, ինչպես նաև ռումինահայ նշանավոր գործիչների մասին գրած երկերը և այլն: Յուրաքանչյուր աշխատության ներքո բերված են նաև հեղինակի ամբողջական և մասնակի արտատպումները և թարգմանությունները: Ռումիններենով և ֆրանսերենով գրված Յորգայի հայագիտական աշխատությունները հայ ընթերցողին մատչելի դարձնելու նպատակով, ամենուրեք բերել ենք նաև նրանց խորագրի հայերեն թարգմանությունը:

Որպես նյութերի դասավորման սկզբունք, չհաշված Յորգայի մասին եղած հայերեն գրականությունը, ընդունել ենք դրանց հրատարակման ժամանակագրական կարգը՝ այն բացառությամբ, որ միևնույն աշխատությունից կատարված հետագա հրատարակությունները, ինչպես նաև միևնույն անձի մասին հետագայում լույս տեսած հոդվածները խմբավորել ենք այնտեղ, ուր առաջին անգամ հանդիպում է տվյալ նյութի խորագիրը կամ անձի անունը:

Յորգայի պատմա-բանասիրական ընդհանուր վաստակը հսկա չափերի է հասնում և դեռ իր ամբողջությամբ չի ուսումնասիրվել: Բացի սույն մատենագիտությունում ընդգրկված նրա հայագիտական գործերից, Յորգան հայագիտական հարցեր է շոշափել նաև իր բազմաթիվ մենագրություններում և հոդված-ուսումնասիրություններում: Սույն մատենագիտությունը, որ ամենից ընդարձակն է ցարդ հրատարակվածներից (ընդգրկում է 122 աշխատություն և Յորգայի մասին հայերեն 24 մենագրություններ ու հոդվածներ), կնպաստի մեծանուն գիտնականի հայագիտական աշխատությունների ճանաչմանը:

Ս. Է. Քուլանջյան

Ա.—ԳՐԹԵՐ

- 1 Armenii și Românii: O paralelă istorică, București, 1913, 38 p. Academia Romană, Analele Academiei Române, Seria II, tomul XXXVI, memoriile secțiunii istorice (նաև առանձին գրքով): Armeniens et Roumains. Une parallèle historique, Académie Roumaine, Bulletin de la section historique, Bucarest, 1913, p. 189—234) (նաև առանձին գրքով): Armenii și Românii: O paralelă istorică, București, 1914 (Academia Romană, Grigorie M. Buiuciu 1840—1912) (հայերը և ռումիները. պատմական մի զուգակշիռ, Բուխարեստ, 1913: Ռումիներեն՝ երկու և ֆրանսերեն՝ մեկ հրատարակություն): Ռումիներեն հատված. „Ani, anuar de cultură armeană, București, 1941, p. XX. Համվածներ հայերեն թարգմանությամբ: Ցե'ս չ. ձ. Ս ի ռ ու ն ի, «Նիկոլա Յորգա», էջ 212—213, 217, 247, 259: (Հեղինակի «Հայ եկեղեցին ռումեն հողի վրա» աշխատության հետ, Էջմիածին, 1966):
- 2 Patru conferinți despre Armenia, ținute la Teatrul Național din București, București, 1929 (Țara p. 5—23, Rasa p. 24—23, Istoria 34—49, Literatura și arta, p. 50—73) (Չորս դասախոսություններ Հայաստանի մասին, կարգացված Բուխարեստի ազգային թատրոնում, Բուխարեստ, 1929, Երկիրը՝ էջ 5—23, Ցեղը՝ էջ 24—33, Պատմությունը՝ էջ 34—49, Գրականությունը և արվեստը՝ էջ 50—73):

Ռումիններն հատվածներ. Despre țările locuite de armeni (Հայերի կողմից բնակեցված երկրների մասին), „Ani“, revista de cultura armeană, București, 1936, aprilie, vol. II, p. 1—8.

Cum sa format rasa armenescă (Ինչպես կազմավորվեց հայ ցեղը), „Ani“, revista..., 1935, vol. I, dec., p. 35—39.

Literatura armeană. Ceva despre poezia din Evul Mediu (Հայ գրականությունը. Միջնադարյան գրականության մասին), „Ani“, revista, 1936, vol. IV, p. 35—39.

Փոքր հատվածներ ռումիններեն. „Ani“, anuar... 1941, p. XX, XXIII—XXIV.

Հատվածներ հայերեն քարգմանությամբ. Հայ արվեստին հատկանշական զիծերը, «Ազգաբարձ», Կ. Պոլիս, 19, IV, 1931: Տե՛ս Հ. Ճ. Սիբուրնի, «Նիկոլա Յորգա», էջեր 201, 203, 213, 220—223, 246—248, 251, 254—262):

- 3 Les Armentens de Roumanie. Conférence donnée a l'Union arménienne de Paris („Patru conferinți despre Armenia“ աշխատության հետ), București, 1929, p. 75—94 (Հայերը Ռումինիայում, գասախոսություն կարդացված Փարիզի հայկական ընկերությունում, Բուխարեստ, 1929, էջ 75—94):

Ռումիններն քարգմանություն. Armenii din România (Հայերը Ռումինիայում), „Ararat“, 1931, № 76, p. 1, № 77, p. 1—2.

Armenii în România (Հայերը Ռումինիայում), „Ararat“, 1941, № 195, Iulie, p. 6—7, № 196, august, p. 4—5.

Amintiri din copilărie din Botoșani (Մանկության հիշատակներ Բոտոշանից), „Ararat“, 1931, № 7 (75), p. 1.

Փոքր հատվածներ ռումիններեն քարգմանությամբ. „Ani“, anuarul..., 1941, p. XIX, XXI.

Հատվածներ հայերեն քարգմանությամբ. Տե՛ս Հ. Ճ. Սիբուրնի, «Նիկոլա Յորգա», էջեր 200, 207—210, 218, 248:

- 4 Brève histoire de la Petite Armenie. L'Arménie Cilicienne. Conférences et rect historique (Ouvrage orné de planches), Paris, 1930 (Համառոտ պատմություն Փոքր Հայաստանի: Կիլիկյան Հայաստան: Դասախոսություն և պատմական նկարազրույթներ):

Հատվածներ ռումիններեն քարգմանությամբ. I. Armenia și Franța în timpul Cruciatelor (Հայաստանը և Ֆրանկները Նաչակիրների ժամանակ), „Ani“, anuarul..., 1941, p. 9—28.

II. Franța din Armenia (Հայաստանի Ֆրանսիան), „Ani“, anuar... 1942—1943, p. 95—115+4 pl.

Հայերեն քարգմանություն. Նիքոլա Յորգա, Կիլիկյան Հայաստան, Բուխարեստ, 1933 (Տպագրությունը անավարտ մնացած: Այն նախատեսված էր հրատարակել իրեն Մատենաշար «Արագի», № 3):

Ծանոթություն. — Քարգմանի՜ պրոֆ. Հ. Ճ. Սիբուրնու մոտ պահվում են սույն անավարտ թարգմանության տպագիր 6 պրակները (մամուլներ):

Հատվածներ հայերեն քարգմանությամբ. Տե՛ս Հ. Ճ. Սիբուրնի, «Նիկոլա Յորգա», էջեր 228—246:

- 5 Choses d'art armeniennes en Roumanie (Conférence donnée au collège Murat (Sevres) en mars, 1934). Bucarest, 1935, p. 16. (Հայ արվեստի իրեր Ռումինիայում): Դասախոսություն կարդացված Սերի Մուրատյան վարժարանում, 1934 թ. մարտին):

Հայերեն համառոտ ամփոփում. Այցելություն և բանախոսություն ուսուցչապետ Յորգայի Մխիթարյան հաստատությունց մեջ Մուրատյան վարժարան—Սեր (Փարիզ) 25 մարտ: Մուրատ—Ռաիայի վարժարան Վենետիկ (Ս. Ղազար) ասպիին մասում տրված է հայ արվեստի մասին իր զեկուցման համառոտ ամփոփումը «Բազմավեպ», Վենետիկ, 1934, էջ 174—175:

Փոքր հատվածներ հայերեն քարգմանությամբ. Տե՛ս Հ. Ճ. Սիբուրնի, «Նիկոլա Յորգա», էջեր 207, 216, 219, 247, 251, 253—254:

Ռումիններեն քարգմանություն. Ceva despre arta armeană (Հայ արվեստի մասին),

„Ani“, revistă, 1937, vol. I, ianuarie-martie, p. 67—71, նույն տեղում, 1937, vol. II, aprilie—iunie, p. 69—77.

Փարթ հառվածներն ուսմանը քարդմանությամբ. „Ani“, anuarul... 1941, p. XIX, XXIII.

Բ. — ՀՈՒՎԱԾՆԵՐ, ԵԼՈՒՅՑՆԵՐ ԵՎ ԳՐԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

6 Cateva note venețiene. La „părinți armeni“. (Վենետիկյան մի քանի նոթեր, «Հայ հայրերի» մաս). „Drum drept“, II, 1914, № 3—6.

7 Distrugerea armenilor din Turcia (Թուրքիայի հայերի ոչնչացումը), „Neamul Românesc“, București, 1916, № 79.

8 O nouă Armenie (նոր մի Հայաստան), „Neamul Românesc“, 1918, 21 iunie, № 170, Հառված „Ani“, anuarul... 1941, p. XXIII.

9 Problema armenescă (Հայկական հարցը), „Neamul Românesc“, 1919, № 184.

10 Știri despre anul 48 (Տեղեկություններ 1848 թ. մասին), „Revista Istorică“, București, 1919, p. 232—235 (1848 թ. Վալախիայի հեղափոխության մասնակից հայ յազդի նշանավոր հարտարապետ Հակոբ Մելիքի կողմից փարիզում 1856 թ. հրատարակած l'Orlent devant l'Occident գրքի մասին):

11 Un croitor armean al curții (1739) (Պալատական հայ մի դերձակ) (1739), „Revista Istorică“, 1919, p. 100.

12 Literatura armenescă (Հայ գրականությունը) „Ramuri“, Craiova, 1922, nov, 19, p. 656 (Խմբագրական հոդված էր ուսանող Գրիգոր Ավագյանի և Միրչեա Գեորգիուի „Din lirica armeană“ (Հայ քնարերգությունից) հատորի հրատարակման առթիվ (Բուխարեստ, 1922):

Հայերեն քարդմանություն: Հայ քնարերգությունն, թարգմանեց Հ. Խնդրյան, «Նավասարդ», Բուխարեստ, 1923, № IX, էջ 27—28.

13 Iarași literatura armenescă (Գարձյալ հայ գրականության մասին), „Ramuri“, 1923, p. 485—488, նույնը նաև „Neamul Românesc“, 1923, № 274.

14 Poezia armenescă in Evul Mediu (Հայ գրականությունը միջնադարում), „Universul literar“, București, 1925, № 27 և 33, նույնը նաև „Ararat“, № 15, sept., p. 2—5, (Առաջիկա Զոսանյանի ֆրանսերեն հրատարակած «Վարդենիքների» առթիվ):

Հառված „Ani“, anuarul... 1941, p. XXIV.

15 Armenia, cântecele și poezia sa populară (Conferință ținută la Ateneul Român la 20 iunie, 1925): (Հայաստանը, նրա երգերը և ժողովրդական բանաստեղծությունը), „Universul literar“, 1925, № 27, p. 14—15, Տե՛ս նաև „Ararat“, 1925, № 13, p. 1—2, 1939, № 165, ian. p. 4—5.

Հառված „Ani“, anuarul... 1941, p. XXIV.

Հայերեն քարդմանություն: Հայ ժողովուրդը, էր արվեստը ու գրականությունը, սղագրեց Գ. Հաճի-Արթինյան, «Նավասարդ», 1925, էջ 102—104, (Խոսված Հայ երգի երեկոյի առթիվ՝ կազմակերպված երաժիշտ Լևոն Ծղիադարյանի կողմից. լույս է տեսել ուսման հրեթե բոլոր կարևոր օրաթերթերում):

16 V. Mestugean, Istoria Armenilor, vol. II, București, 1926, (Գրախոսություն՝ 1926 թ. Վ. Մեստուգեանի ուսմանը հրատարակած՝ «Հայոց պատմության» Բ հատորի մասին) „Revista Istorică“, 1927, p. 305—308.

17 Bisericile armenesti din Botoșani, „Inscripții din bisericile României“, 1905, Fasc. I, p. 228—236, (Բոտոշանում գտնվող 36 հայերեն արձանագրությունների թարգմանությունը ուսմանը պրոֆ. Յակոբեանուի (Հակոբյան) կողմից, ֆրանսերենի ուսուցիչ Բոտոշանի լիցեյում):

Inscripții din bisericile României, Bisericile armenesti din Botoșani (Fragmente), „Universul literar“, 1925, VII, 5, № 27, p. 12, (Ռուսիայի եկեղեցիների արձանագրությունները. Բոտոշանի հայկական եկեղեցիները, հատվածներ):

- 18 Sur l'origine des Arméniens de Moldavie (*Մոլդովայի հայերի ծագման մասին*), «Հանդես ամսօրյա», Վիեննա, 1927, էջ 907—910.
- 19 Frederic Macier (*Ֆրեդերիկ Մակեր*), „Neamul românesc“, 1927, VI, 22, Նույնը նաև „Ararat“, 1927, № 37, Iulie, p. 2 (*Բուխարեստում ֆրանսիացի ականավոր հայադիտ Ֆրեդերիկ Մակերի կարգացած հայադիտական դասախոսությունների առթիվ*).
- 20 Յորդանի դրսույթը Վրոմանահայ կեդր. Մատենադարանի ալբյումների մատյանում. 1927 թ. տե՛ս՝ H. D. J. Siruni, Casa culturală armeană, donațiunea Iovsep și Victoria Dudian, Dare de seama și catalog, București, 1944, p. 13.
- 21 Grlgore Cerkez, fost președinte al Comisiunii monumentelor istorice + malu 1927. Cuvantarea rostită de d. președinte N. Iorga la inmormântare, „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice“, Fascic, № 59, București 1929, p. 42, (*Գրեգորե Չերքեզ (Մարգրիտ) Ռումինիայի պատմական հուշարձանների կոմիտեի նախկին նախագահ, Գ. Նախագահ Կ. Յորդանի դամբանականը*).
- 22 Un om de bine (Gr. Cerchez) (*Օդոտկար մի մարդ՝ Գր. Չերքեզ*), „Neamul Românesc“, 1927, no. 51).
- 23 La înmormantarea lui Gr. Cerkez (*Գր. Չերքեզի հուղարկավորությունը*), „Neamul Românesc“, 1927, nr. 52.
- 24 Despre primele așezări în Moldova ale armenilor (*Մոլդովայում հայերի առաջին դաղթների մասին*), „Istoria românilor prin calatori“, v. I, 1928, p. 22—235.
- 25 Despre arta armeană (հայ արվեստի մասին), „Neamul Românesc“, 1928, VI, Տե՛ս նաև H. D. J. Siruni, „Note despre arta armeană“, București, 1930, p. 5—6. „Ararat“, 1928, № 51 և 1931, № 10 (78).
- Հատվածներ ռումիներից. „Ani“, anuarul... 1941, p. XXI—XXII.
- Հայերից Խարյամսուրյուն. Հայ հին արվեստը (Խարյամսուրյուն Արտ. Թ. Թովմասյանի). «Հայ մշակույթի օրը», հրատարակություն ռումանահայ կեդր. Մատենադարանի, Բուխարեստ, 14, X, 1928, էջ 1.
- Հայ հին արվեստը (Խարյամսուրյուն Արտ. Թ. Թովմասյանի), «Նոր արշալույս», 7, VI, 1931, (Բուխարեստի «Աթենեոսի Ռումին»-ի սրահում արտասանված հառաջիկա հայաքաղաքի հայկական երգչախմբի համերգի առթիվ).
- 26 Argintărie moldovenească din veacul al XVIII-lea. Biserica armenească din Focșani. (*Մոլդովական արծաթեղեն 18-րդ դարից, Ֆոկշանի հայկական եկեղեցին*), „Buletinul comisiei monumentelor Istorice“, 1927, aprilie—Iunie, Fascic. № 2, p. 54—56.
- 27 Civilizația franceză și creațiunile ei în Armenia (*Ֆրանսիական քաղաքակրթությունը և նրա ստեղծագործությունները Հայաստանում*), „Neamul Românesc“, 1929, № 12, 25.
- 28 H. D. J. Siruni, Un interview cu d-l prof. Iorga (Հ. ճ. Սիրունի, Հալքադրույց պր. պրոֆ. Յորդանի հետ Սորբոնում Կիլիկյան Հայաստանի մասին ղեկուցումներ կարդալու համար Ֆրանսիա մեկնելու առթիվ). „Ararat“, 1929, № 55.
- 29 Sarbatorirea d-lui prof. N. Iorga de către armenii din Paris. Cuvântarea d-lui prof. Iorga (Նուրբարյան դրադարանում Փաքիդի հայերի կողմից պրոֆ. Ն. Յորդանի մեծարման առթիվ իր արտասանած հառաջիկա Հայաստանի, Ռումինիայի հայերի և հայ նշանավոր դեմքերի մասին), „Ararat“, 1929, № 56, febr. p. 4—5.
- 30 Români și Armeni: O simplă comparație (*Ռումինացիները և հայերը. պարզ մի ընդդատություն, Սորբոնում Կիլիկյան Հայաստանի մասին իր կարգացած ղեկուցումների առթիվ. առաջնորդող հոգված*). „Neamul Românesc“. 1929, II, 5, № 27.
- 31 O afirmație națională armeană (Հայկական ազգային մի հավաստիացում). Առաջնորդող հոգված Բուխարեստում բացված «Հայ արվեստի ցուցահանդեսի» առթիվ), „Neamul Românesc“, 1930, VI, 21, № 125. Տե՛ս նաև „Ararat“, 1930, № 7 (63), p. 2.
- Փոքր հատված. „Ani“, anuarul... București, 1941, p. XXII.
- 32 Cuvântul d-lui prof. Iorga către poporul armean cu ocazia jubileului său (Պրոֆ. Յորդանի խոսքը ուղղված հայ ժողովրդին իր հոբելյանի առթիվ), „Ararat“, 1931.

- № 61 (74), p. 2. Թորգայի խոսքը իր ձեռքի 60-ամյակի առթիվ, «Հոսանքեր», 1931, V, 1931.
- 33 D. prim ministru a raspuns (Պ. վարչապետի պատասխան խոսքը հայ պատվիրակության շնորհավորագրին, Թորգան հայերի խաղաղած գերի մասին Ռումինիայում), «Ararat», 1931, № 5 (73).
- 34 (Թորգայի պատասխան գրութունը Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսին իր ստացած շնորհավորագրի առթիվ), ռումիներեն. «Ararat», 1931, № 6 (74), p. 1—3.
- 35 (Թորգայի պատասխան գրութունը Ռումինիայի Կրայովա քաղաքի հայոց թաղականության կողմից իրեն ուղարկված շնորհավորագրին), ռումիներեն. «Ararat», 1931, № 7 (75), p. 6.
- 36 Armenii dela S. Lazaro (Ս. Ղազարի հայերը), «Cuget clar», București, 1931, p. 353.
- 37 D-l. prof. N. Iorga și Patriarhia Armeană din Ierusalim (Թորգայի նաժապետ Երուսաղեմի պատրիարքին իր հորեկյանի կապակցությամբ ստացած շնորհավորագրի առթիվ), «Ararat», 1931, № 10 (78), p. 7.
- 38 Un oaspete armean (հայ մի հյուր), «Neamul Romanesc», 1932, № 53. (Առաջնորդող հոգված Արշակ Չոպուսյանի Բուխարեստ կատարած այցելության առթիվ),
- 39 Patriotism... (Հայրենասիրություն...), «Neamul Românesc», 1932, III, 5, № 54. (Բուխարեստի Վթենեստի Ռումինյան սրահում Արշակ Չոպուսյանի կարգադրած հայագիտական դասախոսության առթիվ),
- 40 Premiul Bremond atribuit d-lui prof. N. Iorga (Բրեմոնի մրցանակը շնորհված պր. պրոֆ. Ն. Թորգային Փաբլիկում Կիլիկյան Հայաստանին նվիրած իր աշխատության համար), «Ararat», 1933, № 95, p. 5 (Թորգայի խոսքն այդ առթիվ),
- 41 Սուրբ Երկի հայերեն թարգմանության առթիվ (նախաբան իր Կիլիկյան Հայաստանի համառոտ պատմության հայերեն թարգմանության առթիվ), Բուխարեստ, 1933, էջ 10 (մասամբ տպագրված, տե՛ս № 4):
- 42 Հայ Ֆոլկլորը, «Արագ», տարեգիրք, Բուխարեստ, 1933, էջ 113,
Ռումիներեն. Pentru folclorul armeanesc (Հայկական ֆոլկլորին համար), «Ani», revistă., 1936, vol. III, Iulie, p. 48.
- 43 1933 թ. ապրիլի 6-ին Թորգայի պատասխան խոսքը Կիլիկյան Հայաստանին նվիրված իր ուսումնասիրության համար Բրեմոնյան մրցանակի արժանանալու առթիվ Բուխարեստում հայերի կարգավերադարձ ընդունելությանը, «Արագ» եռօրյա թերթ, 13, IV, 1933, Նույնը նաև «Արագ», տարեգիրք, 1934, էջ 206—207,
Հատված Եառից. «Բագմալէպ», Վենետիկ, 1941, էջ 74,
- 44 Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանության 1500-ամյակի առթիվ, Ն. Թորգայի ճառը Բուխարեստի Վթենեստի Ռումինյան սրահում 1935 թ. հոկտեմբերի 27-ին, «Արագ», եռօրյա թերթ, 31 X, 1935,
«Neamul Romanesc», 1935, nov. 6—7, № 242—243.
«Ararat», 1935, № 127, nov. p. 3.
«Յուզարձան» (Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանության հազար հինգ հարյուր ամյակին), Երուսաղեմ, 1938, էջ 440—448,
Ռումիներեն. 1500 ani de la traducerea Bibliei în armeană (Conferința ținută la 27 oct. 1935 în sala Ateneului Roman în cadrul unui festival literar și artistic, «Ani», revista... 1938, vol. IV, p. 14—19.
Փոքր հատված. «Ani», anuarul... 1941, p. XXIV.
- 45 Պրոֆ. Ն. Թորգայի ճառը Վթենեստի մեջ հայ արվեստի երեկոյին առթիվ, «Արագ», եռօրյա թերթ, 19, XII, 1935,
«Յուզարձան» (Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանության հազար հինգ հարյուր ամյակին), Երուսաղեմ, 1938, էջ 440—450,
Ռումիներեն. «Neamul Romanesc», 1935, 11—13 dec., p. 260—261.
«Ararat», 1935, № 128, dec., p. 3—4.
Trecutul și ceva despre viitorul poporului armean (Conferință ținută în sala.

- Ateneului Roman la 23 nov. 1935, cu prilejul comemorării traducerii Bibliei în armeneste), „Ani”, revistă... 1938, v. III, p. 32—38 (Հայ ժողովրդի անցյալի և ապագայի մասին. դասախոսություն Աթենքում Ռոմըն սրահում 1935 թ. նոյեմբերի 23-ին, Առավածաշնչի հայերեն թարգմանության հորելյանի առթիվ):
- Փոքր նամակ. „Ani”, anuarul... 1941, XIX.
- 46 Cîteva cuvinte (Մի քանի խոսք. նախարան «Անի» ուսմանը հայագիտական հանդեսի համար), „Ani”, revistă..., 1935 dec. p. 1.
Նույնը նաև „Adevărul”, București, 1935, dec. 8.
„Ani”, revistă..., Supliment (ianuarie 1937), p. 10, 17.
- 47 P. P. Panaitescu. Hrisovul lui Alexandru cel Bun pentru episcopia armeană din Suceava (30 iul. 1401), (extras din „Revista Istorică Română IV) București, 1935 (Պ. Պ. Պանայիտեսկու, Ալեքսանդր Բարու հրովարտակը Սուչավայի հայոց եպիսկոպոսարանի համար (30 հուլիսի 1401 թ.), (գրախոսություն), „Revista Istorică”, 1935, № 4—6, apr.—Iunie, p. 149.
- 48 Arhiep. Ilust. Zohrabian (Trad. V. Mestugean), Istoria bisericii armene, București 1934 (Հուսիկ արք. Ջոհրայան) (Թարգմ. Վ. Մեստուցյանի) Հայ եկեղեցու պատմություն, Բուխարեստ, 1934 (Գրախոսություն), „Revista Istorică”, 1936, p. 188, 261.
- 49 „Ani” (Հ. Ճ. Սիրունու խմբագրությանը և Ն. Յորգայի հովանավորությանը լույս տեսնող «Անի» հայագիտական ուսմանը հանդեսի մասին երկու գրախոսություն), „Revista Istorică”, 1936, aprilie—Iunie, iul.—sept. Նույնը նաև „Ani”, revista de cultură armeană, Supliment (ianuarie, 1937), p. 19.
- 50 (Ռումինական և հայ երաժշտությունների նմանության մասին), «Արագ», եռօրյա թերթ, 14, III, 1936.
- 51 Պրոֆ. Ն. Յորգայի նամակը (գրված հայադեռ պրոֆ. Վլադ Բընցեանուի «Հայերը Ռումինիայում» դասախոսության առթիվ և կարդացված Ռումինիայի նախկին մինիստր հայագրի պրոֆ. Գր. Լ. Տրանկու-Յաշի կողմից), «Պահակ», Բուխարեստ, 25, V, 1937.
- Նույնը ուսմանը նույն տեղում, էջ 3:
- 52 (Pro Arte Conservatoria-ի ուսանողների համերգում Յորգայի զրուցությունը, ուր նմանություններ է գտնում ուսմանը և հայկական երաժշտությունների միջև), „Ararat”, 1937, № 44, p. 8.
„Ani”, „revistă”..., 1937, ian—martie, p. 96.
- 53 (Հայ ցեղի մասին), «Արագ», եռօրյա թերթ, 23, V, 1937.
- 54 Conferință la radio, „Universul”, 7 ian, 1938 (Ռումինահայերի անցյալի մասին), Նույնը. Armenii (Հայերը, 1938 թ. հունվարի 6-ին Բուխարեստի ռադիոյով Ն. Յորգայի ելույթից), „Ani”, revistă, 1938, vol. IV, p. 92.
- 55 Պրոֆ. Ն. Յորգայի գեղեցիկ պատասխանը Երուսաղեմի Թորգոմ Պատրիարքին (Թորգոմ Պատրիարք Գուշակյանի նամակը և «Հուշարձան» հատորը ստանալու առթիվ), «Արագ», եռօրյա թերթ, 18, XI, 1938.
„Ararat”, 1938, № 162, p. 4.
„Ani”, anuarul... 1941, p. 525—526.
- 56 (Յորգայի խոսքը Վրլենի դե Մունտեում Հ. Ճ. Սիրունիի պատվին կազմակերպված մեծարման երեկոյին), «Արագ», 8, VIII, 1938.
O sărbătorire (Մի տոնակատարություն, Ն. Յորգայի ճառը), „Neamul Românesc”, 25, VIII, 1938.
Տե՛ս նաև „Ani”, anuarul... 1941, p. 521—522.
- 57 Vlad Bănățeanu. Armenii în istoria și viața romanească, București, 1938 (Գրախոսություն հայադեռ Վլադ Բընցեանուի «Հայերը ուսման պատմության մեջ և կյանքում», գրքի մասին) „Revista Istorică”, 1939, p. 96.
- 58 Նամակ Սիրունիին (նախարան Հ. Ճ. Սիրունու «Միհայիլ Էմինսքու» հատորին, Բուխարեստ, 1939, էջ 9—9):

- O scrisoare (Վերոհիշյալ նամակի ռուսերեն ընագիրը), „Ani“, anuarul..., 1941, p. 352—353.
- 59 D. prof. N. Iorga despre origina lui M. Eminescu | Գր. պրոֆ. Ն. Թորգան Մ. էմինեսկուի ծագման մասին), „Neamul Românesc“, 1939. „Ararat“, 1939. X. № 174.
- 60 (Հայ դասին մասին), «Արագ», եռօրյա թերթ, 26, X, 1939, «Բաղձավէպ, 1941, էջ 75, Armenia ca stat (Հայաստանը իրրե պետութիւն), „Ani“, anuarul... 1941, p. 476 (Դաստիարակը 1939 թ. հոկտ. 20-ին փոքր պետութիւնների մասին),
- 61 Թանկագին նշխար մը ոգր. ուսուցչապետ Նիքոլա Թորգանի գրված 1929 թ. օգոստոսին (Բանաստեղծութիւն նվիրված Հայ ժողովրդին և Վենետիկի Միլիթարյաններին, ռուսերեն և իտալերեն լեզուներով և հայերեն թարգմանութեամբ), «Բաղձավէպ», 1942, էջ 89),
- Ռուսիցներն և իտալիցներն. „Ani“, anuar... 1942—1943, p. 583—584.
- Հայերենը տե՛ս նաև Հ. Ճ. Սիբուլի, «Նիկոլա Թորգան», էջ 205,
- 62 Նամակ Թորգանի 1929 թ. օգոստոսի 26-ին ուղղված Հ. Հովհան վ. Ավդերին (Վերոհիշյալ բանաստեղծութիւնը ուղարկելու առթիվ), «Բաղձավէպ», 1942, էջ 89 (իտալերեն և հայերեն թարգմանութիւն),

63 Հայերը Ն. Թորգանի հուշամատյաններում

Memorii	(Հուշեր),	ե հատոր	էջ 328, 359,
.		II հատոր 1930 թ.	5, VIII
.		1931 թ.	9, 14, 15, I, 6, VI, 6, XII.
.		1932 թ.	15, I, 28, II, 6, III.
.		III հատոր 1933 թ.	17, 23, II.
.		1934 թ.	25, III.
.		1935 թ.	30, VII, 27, X, 3, 9, 23 XI.
.		1936 թ.	18, I, 13, IV.

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅ ՔՆԱՐԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- 64 Hovannes Tumanian, Plângerea Armeniei (Հովհաննես Թումանյանի Հայոց լեռներում), „Din opera poetică a lui N. Iorga, Craiova, 1921, p. 143.
- Նույնը նաև „Universul Literar“, 1925, № 27, p. 3. „Unirea în jurul bisericei“, Galați, 1926, p. 2. N. Iorga, Patru conferinți... p. 11—12.
- 65 Givani, O plângere a Armeniei (Ջիվանիի Աղոթք), „Din opera poetică a lui N. Iorga, Craiova, 1921, p. 162.
- 66 Constantin din Erzinga (Կոնստանդին Երզնկացիի՝ անվերնագիր), N. Iorga, Patru conferinți... p. 59.
- Նույնը նաև „Ani“, revista... 1936, nov. vol. IV, p. 37.
- 67 Fric (Ֆրիկի՝ անվերնագիր), N. Iorga, Patru conferinți... p. 60.
- Նույնը նաև „Ani“, revistă... 1936, nov. vol. IV, p. 38.
- 68 Caciatur din Checlaru (Պաշտոնը Կեչլարի՝ անվերնագիր), N. Iorga, Patru conferinți... p. 61—62.
- Նույնը նաև „Ani“, revistă... 1936, nov. vol. IV, p. 38—39.
- 69 Ovanes din Tâlguran (Օվանես Թլկուրանցիի՝ անվերնագիր), N. Iorga, Patru conferinți... p. 62.
- Նույնը նաև „Ani“, revistă... 1936, nov. vol. IV, p. 39.
- 70 Măgărdici Beşiktaşlian, Primăvara (Մկրտիչ Պեշկեթլյանի՝ Դարուն), N. Iorga, Patru conferinți... p. 63.
- Նույնը նաև „Ani“, revistă... 1936, vol. III, iul. p. 62.
- 71 Sybillee, Mării (Միլլիի՝ Ծովուն), N. Iorga, Patru conferinți... p. 64—65.
- Նույնը նաև „Ararat“, 1931, № 8 (76), „Ani“, revistă... 1936, vol. III, iul. p. 64.

- 72 A h a r o n i a n A.: Din poesia armeană (Ա հ ա ռ ո ն յ ա ն Ա. — հայ բանաստեղծու-
թյունից), „Cuget Clar“, 1930, p. 204.
- 73 D a n i e l V a r u j a n, Luni! (Գանիկ Վարուժան՝ Լուսին), N. Iorga, Patru con-
ferinți... p. 65—66.
Նույնը նաև „Ararat“, 1931, № 9 (77), p. 2.
„Ani“, revista... 1936, vol. III, p. 64.
- 74 A n a l s (Անայիս՝ (Եվփիմե Ավետիսյան) Սիրահարները՝ հինգ տարի վերջը), N. Iorga,
Patru conferinți... p. 66.
- 75 V a h a n T e k e l i a n, Caravana (Վահան Թեքեյան՝ Կարավանը), N. Iorga, Patru
conferinți... p. 67.
- 76 H o v a n n e s H o v a n n e s i a n, Tacere, inima! (Հովհաննես Հովհաննիսյան՝ Լուռ
կաց, սիրտ իմ), N. Iorga, Patru conferinți... p. 67—68.
- 77 A r ș a g C l o b a n i a n (Արշակ Չոպանյան), N. Iorga, Patru conferinți... p. 65.
- 78 V a h a n T e r i a n, Sa mă 'ngropați (Վահան Տերյան՝ Ինձ թաղեք...), նույնը.
N. Iorga, Patru conferinți... p. 68. „Ani“, revistă... 1936, vol. III, p. 63. „Ani“,
revistă, 1938, vol. III, p. 96.

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Մ

- 79 Notițe istorice (Պատմական նոթեր. երբ է ծնվել Յոան Ահարկուն), „Arhiva socie-
tății și literare din Iași, 1895, p. 104—105.
- 80 Pretendenți domnesi în secolul al XVI-lea (Իշխանական դահի հավանորդներ
16-րդ դարում. Բ. Պոտկոպը ընտանիքը, իշխան Յոան Ահարկուն), București,
1898 (Academia Română, „Analele Academiei Române“, Seria II, Tom. XIX, mem
sec. Ist.).
- 81 Scriitori Domnești (Իշխանական նամակներ. նաև իշխան Յոան Ահարկունից), Vălenii-
de Munte, 1912.
- 82 Contribuții la epoca lui Ioan Vodă cel-Cumplit (Նպաստ Յոան Ահարկունի ժամա-
նակաշրջանի վերաբերյալ), „Revista Istorică“, 1925, p. 253—260.
- 83 Domni basarabeni (Բեսարաբիացի իշխաններ. նաև Յոան Ահարկունի մասին) „Revista
Istorică“, 1918, p. 3.
- 84 Povestitori de ieri și cel de astăzi (Երեկվա և այսօրվա պատմողները. նաև Գ. Ասա-
քիի մասին), „Sămănătorul“, București, 1904, p. 177—180...
- 85 Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea dela 1821 înainte, în legătură cu
dezvoltarea culturală a neamului, vol. I, Epoca lui Asachi și Eliade, 1821—40
(Ռումինական գրականության պատմությունը 18-րդ դարում 1821 թ. առաջ,
ժողովրդի մշակութային զարգացման կապակցությամբ. հ. Ա. Ասաքիի և էլիադի
(1821—40 թթ.) ժամանակաշրջանը):
- 86 Gheorghe Asachi (Գեորգե Ասաքի), „Floarea darurilor“, București, 1907, I, p. 162.
- 87 Asachi Gh., Poesii (cu o prefață de N. Iorga) (Գ. Ասաքի, Բանաստեղծություններ.
Ն. Յորդայի առաջաբանով), Vălenii de Munte, 1908.
Նույն առաջաբանը տե՛ս նաև „Neamul Romanesc“, 1908, 1989—1991.
- 88 Gheorghe Asachi ca tipograf și editor după catalogul lui din 1847, cu 6 stampe
(Գեորգե Ասաքին իբրև տպագրիչ և հրատարակիչ, ըստ 1847 թ. իր ցուցակի),
București, 1912 (Academia Română, Analele Ac. Române, Seria II, tomul XXXIV,
mem. sec. istorice 12).
- 89 O știre despre Asachi (Ասաքիի մասին մի տեղեկություն), „Revista Istorică“, 1916,
p. 101.
- 90 Încă o știre despre Gheorghe Asachi (Գեորգե Ասաքիի մասին մի տեղեկություն ևս),
„Revista Istorică“, 1918, p. 116.
- 91 Anthologie de la Littérature roumaine des origines du XX-e siècle (Ժողովածու
ռումինական գրականության, իր ժողովրդից մինչև 20-րդ դարը. նմուշներ են բեր-
ված նաև Գ. Ասաքիից, Մ. էմինեսկուից և Վ. Կոնտայից), Paris, 1920.

- 92 Colecția de folklore a Ministeriului de Instrucție (Scrisoare catre d. Ministru Haret (Հոսովորութեան նախարարութեան ֆոլկլորային հավաքածուն, նամակ պր. նախարար Հարետին). București, 1903.
- 93 Reformele de învățământ și d. Haret (Հոսովորութեան բարեփոխումները և պր. Հարետը), „Sămănatorul”, 1903, p. 803—806.
- 94 O luptă literară, articole din „Sămănatorul”, vol. I, 1914 (Գրական մի պայքար, „Sămănatorul”—ից հոդվածներ, Ա. հատոր. տե՛ս նաև Ս պ է ր ու Հարետը և ղյուղացիական հարցը, Բուխարեստ, 1914),
- 95 Comemorarea lui Spiru Haret (Սպիրու Հարետի հիշատակը), „Neamul Romanesc”, 1923, № 16.
- 96 Teoriile literare ale unui nou profesor de Universitate (d. G. Ibrăileanu) (Համալսարանի նոր մի պրոֆեսորի զրական թեորիաները պր. Կ. Իբրբիլեանու), „Neamul Romanesc literar”, 1909, p. 248—255, 325—336.
Թումինական նոր զրականությունն ուսվիրա Կարապետ Իբրբիլեանուի մասին:
- 97 Scrișori de negustori (Վաճառականների նամակներ) (...Օլտենիայի բուլղար պավիկյանները, Մկրտիչ Բույուկլիու, Մկրտիչ Բույուկլիուզու...), București, 1925.
- 98 Scrișori de boier și negustori olteni și munteni către Casa de negoț sibiana Hagl Pop (Օլտենիացի և Մունտենիացի (Վալաքիա) բոյարների և վաճառականների նամակներ ուղղված Սիբիուի Պոպ առևտրական տանը ...Դեշլիու...), București 1906.
- 99 Documente noua de istorie românească (Թումինական պատմության վերաբերյալ նոր փաստաթղթեր, 1854, Մելիք), „Revista Istorică”, 1922, p. 81—95.
- 100 Scrișori de boier (Բոյարների նամակներ ...Վարդիկ Վոբնիկը (Մոլդովայի կառավարիչ...), Valenii de - Munte, 1912.
- 101 Petru Missir (Պետրու Միսիր), „Neamul Romanesc”, 1929, № 127.
Մահախոսական հայազգի իրավաբանի, ումինական ակադեմիայի պատվավոր անդամի և ումինական ծերակույտի նախագահի տեղակալի մասին:

Գ Ր Ա Ն Ո Ս Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

- 102 Adontz N. (Ն. Ադոնց), „Revue historique du sud-est europeen”, 1934, p. 73, 381,
- 103 Avakian Gr. (Գր. Ավադյան), „Revista Istorică”, 1932, p. 79.
- 104 Basmadjian K. J. (Բասմաջյան Կ. Հ.), „Revue historique...”, 1931, p. 318.
- 105 Gailav Gr. (Կոյլավ Գրեգոր), „Neamul Romanesc literar”, 1912, p. 223.
- 106 Haret Spiru (Սպիրու Հարետ), „Sămănatorul”, 1905, p. 318, 340, 419, 916, 917 1906, p. 159, 319, 379.
- 107 Ibrăileanu Garabet (Կարապետ Իբրբիլեանու), „Neamul Românesc literar”, 1910, p. 48
- 108 Karasonyi J. (Կարաչոնի Ժ.), „Revue historique...”, 1928, p. 94—97.
- 109 Macier Fr. (Ֆրեդերիկ Մակիեր), նույն տեղում, 1926, p. 373, 1927, p. 274, 401, 1928, p. 270, 1930, p. 124, 1933, p. 383, 395.
- 110 Mesrobeanu (Մեսրոպեանու), „Revista Istorică”, 1934, p. 287.
- 111 Mestugean V. (Վարդան Մեշտուգյան), նույն տեղում, 1923, p. 160, 1927, 305—308, 1934, p. 184, 408.
- 112 Clobanlian Ar. (Արշակ Զոպանյան), նույն տեղում, 1925, p. 28.
- 113 Msérianz L. (Լևոն Մսերյանց), „Revue historique”, 1933, p. 205.
- 114 Nersessian (Տեր-Ներսեսյան Ս.), նույն տեղում, 1930, p. 126.
- 115 Note despre arta armenească (նոթեր հայ արվեստի մասին), նույն տեղում, 1930, p. 169.
- 116 Popovici-Biznoșanu A. (Ա. Պոպովիչ-Բեզնոշանու), „Revista Istorică”, 1928, p. 439.
- 117 Sarkissian A. O. (Ա. Օ. Մարգիսյան), „Revue historique”, 1934, p. 291.

- 118 Savadjan L. (Լ. Սվաճյան), *Նույն տեղում*, 1932, p. 104, 1933, p. 383.
- 119 Sironi (Ջ. Մ. Սիրունի), „Revista Istorică“, 1929, p. 286.
- 120 Trancu G. L. (Գ. Լ. Տրանկու-Բաշ), „Semănătorul“, 1906, p. 279.
- 121 Melich (Մելիք), „Revue historique“, 1928, p. 173—175.

122 Նիկոլա Յորգայի կողմից ստորագրված Կառավարական փաստաթղթեր ռումինական թեմի և Երա կանոնադրության հաստատման և առաջնորդի նանաշման վերաբերյալ.

- ա) Օրինագիծ Ռումանիոյ Հայ լուսավորչական թեմին հաստատության համար (ստորագրված է հանրային կրթության և դավանության նախարար՝ Ն. Յորգայից), *Արազ*, տարեգիրք, 1933, էջ 179:
- բ) Պատճառարաննալ տեղեկագիր վարչապետ և կրթական նախարար պր. Ն. Եօկայի (ստորագրված է՝ վարչապետ և կրթության ու դավանության նախարար Ն. Յորգա), *Նույն տեղում*, էջ 179—180:
- գ) Քվեարկություն օրենքին (վավերացումը տրված է Սինայայում 31, VII, 1931, ստորագրել են՝ Քարոլ (Ռումինիայի թագավոր Կարոլ 2), վարչապետ և կրթական ու դավանության նախարար՝ Ն. Յորգա, դատական նախարար՝ Ք. Համանճիու), *Նույն տեղում*, էջ 183:
- դ) Բեմական կանոնադրությունը. նախարարական խորհրդի վավերացումը (ստորագրել են վարչապետ և հանրային կրթության, դավանանքներու և արվեստներու նախարար Ն. Յորգա, Ստորագրել են նաև վեց այլ նախարարներ), *Նույն տեղում*, էջ 186—187:
- ե) Տեղեկագիր վեհապետին (20, XI, 1931 թ., ստորագրված է հանրային կրթության, դավանանքներու և արվեստներու նախարար Ն. Յորգայի և Դավանության խորհրդական՝ Ստ. Բրըտիլտեանուի կողմից), *Նույն տեղում*, էջ 197:
- զ) Արքայական հրովարտակը (տրված է Բուխարեստում 1931 թ. նոյեմբերի 25-ին, Ստորագրել են Քարոլ (Կարոլ 2 Ռումինիայի թագավոր), հանրային կրթության, դավանանքներու և արվեստներու նախարար՝ Ն. Յորգա), *Նույն տեղում*, էջ 188:
- է) Արքայական հրովարտակ առաջնորդի ճանաչման (տրված Սինայայում, 27, X, 1931, ստորագրել են՝ Քարոլ (Կարոլ 2, Ռումինիայի թագավոր և վարչապետ, հանրային կրթության և դավանության նախարար՝ Ն. Յորգա), *Նույն տեղում*, էջ 190:

ՆԻԿՈԼԱ ՅՈՐԳԱՅԻ ՄԱՍԻՆ (ճայերեն)

- 1 Սիրունի Ջ. Մ., *Երկա Մատենադարանին մեջ, «Հայրենիք», օրաթերթ, Բուստոն, 13, VII, 1928:*
- 2 Սիրունի Ջ. Մ., *Վալենիի առաքյալը, «Ազդարար», Կ. Պոլիս, IV, 1931:*
- 3 Սիրունի Ջ. Մ., *Վալենիի առաքյալը, Կ. Պոլիս, 1931:*
- 4 Սիրունի Ջ. Մ., *Նիքոլա Երոկա (իր ծննդյան 60-ամյակին առթիվ). մարդն ու գործը՝ մեր բարեկամը (Հայ մշակույթի բարեկամներու ընկերակցություն—Պուրբեշ, Մատենաշար «Հայ և ռումեն մտքի եղբայրակցության», թիվ 1), Վիեննա, 1931:*
- 5 Սիրունի Ջ. Մ., *Մեր բարեկամը, «Յուսաբեր», Կահիրե, 16, V, 1931:*
- 6 Սիրունի Ջ. Մ., *Նիքոլա Երոկա բարեկամ հայ ժողովուրդին, «Նոր Արշալույս», 7, VI, 1931:*
- 7 Սիրունի Ջ. Մ., *Նիքոլա Երոկա՝ հայ հետքերու պրպտողը, «Արազ», տարեգիրք, 1933:*
- 8 Սիրունի Ջ. Մ., *Նիկոլա Եօկայի ոգին (խմբագրական ռումինահայ առաջնորդական տեղապահ Վաղգեն վրդ. Պալճյանի (ապա Ամենայն Հայոց կաթողիկոս) ամոռակալութեան հանդեսի առթիվ), «Արազ», եռօրյա թերթ, 6, II, 1944:*
- 9 Սիրունի Ջ. Մ., *«Նիկոլա Յորգա», էջ 157—268:*
- 10 Սիրունի Ջ. Մ., *Նիքոլան Յորգայի երբեմնի օճախին մեջ, «Նոր կյանք», Բուխարեստ, 13, IX, 1968:*
- 11 Սիրունի Ջ. Մ., *Կրթական օճախը զոր ստեղծեց Նիկոլա Յորկա, «Նոր կյանք», 12, IX, 1969:*

- 12 Սիրունի Շ., Նիրուա Եորկա և Արևելքը (մահվան 30-ամյակի առթիվ), «Նոր կյանք», 27, XI, 1970:
- 13 Սիրունի Շ., «Ծեր եղևինը» որ կմնա միշտ կանգուն, «Նոր կյանք», 28, V, 1971:
- 14 Սիրունի Շ., Ռումեն և հայ հոգեկան կապերը Նիրուա Եորկայի երկերուն մեջ, «Նոր կյանք», 4, VI, 1971:
- 15 Սիրունի Շ., Փակելն առաջ Եորկայի տարին, «Նոր կյանք», 24, XII, 1971:
- 16 Սիրունի Շ., Նիկոլա Եորկային հետ (ներա ծննդյան 100-ամյակին առթիվ. ծավալուն մենագրություն), Բեյրութ, 1972:
- 17 Հ. Վահան Հովհաննեսյան, Նիրուա Եորկա (ծննդյան 60-ամյակին առթիվ 1871—1931), «Բաղմավէպ», 1931, էջ 243—245:
- 18 Այցելություն և բանախօսություն ուսուցչ. Եորկային Մխիթարեան հաստատության մեջ (ստորագրված՝ Տեղեկատու և խմբ.), «Բաղմավէպ», 1934, էջ 174—176:
- 19 Ուս. Ն. Եորկա և ուսման ուսուցչուհիներ Ս. Ռաֆայելյան վարժարան և ս. Ղազար, «Բաղմավէպ», 1938, էջ 256:
- 20 Ծահրոթ. Նիրուա Եորկայի, «Բաղմավէպ», 1940, էջ 186:
- 21 Հ. Եղիա / Փլեչիկյան/, Նիրուա Եորկա, «Բաղմավէպ», 1941, էջ 59—75:
- 22 Զավեն Արևյան (Ն. Պալյան), Հիշատակի հանդես փրոֆ. Ն. Եորկայի մահվան 5-րդ տարեդարձին, «Պահակ», 25, XII, 1945:
- 23 Սուրեն Քոլանժյան, Մեծ գիտնականն ու հայագետը (ծննդյան 100-ամյակի առթիվ), «Հայրենիքի ձայն», 28, VII, 1971:
- 24 Ս. է. Քոլանժյան, «Նիկոլա Յորգան և նրա հայագիտական աշխատությունները» (ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր», 1972, № 8, էջ 42—51):

БИБЛИОГРАФИЯ АРМЕНОВЕДЧЕСКИХ ТРУДОВ НИКОЛАЯ ИОРГИ

С. Э. КОЛАНДЖЯН

Резюме

Вопросами арменоведческих трудов Николая Иорги впервые занялись профессор А. Сируни и личный секретарь Николая Иорги Барбу Теодореску. А. Сируни собрал и обработал 34, а Б. Теодореску — 24 работы Николая Иорги.

В нашей библиографии учтены арменоведческие труды Н. Иорги — статьи, монографии, выступления, письма, рецензии и т. д.

Настоящая библиография наиболее емкая из существующих (122 работ) и, вероятно, будет полезна исследователям-арменоведам.